

ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОТЕКА НАПН УКРАЇНИ: ЯК ЗАСІБ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

С.М. Іванова, З.В.Савченко

Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ

На етапі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій науково-дослідні інститути, ВНЗ та університети в усьому світі у наукових цілях активно впроваджують та реалізують сховища та архіви своєї наукової продукції у власних електронних бібліотеках (ЕБ). Крім того, веб-механізми надають нові можливості для широкого розповсюдження наукових інформаційних ресурсів та використання усіх актуальних досягнень і розробок незалежно від країни і навіть континенту.

Нагальність створення сховищ ЕБ зумовлюється кількома чинниками:

- стрімким розвитком ІКТ та збільшенням кількості документів, що існують лише в електронному форматі;

- власним прагненням наукових установ надавати користувачам інформаційні послуги підвищеної якості та пропагувати свої актуальні досягнення в області наукових досліджень, впроваджень та наукових винаходів [1].

На етапі розробки дослідного зразка наукової ЕБ НАПН України, було реалізовано функціональні можливості системи ЕБ, створеної на платформі програмного забезпечення EPrints. Режим доступу до сайту наукової ЕБ НАПН України: <http://lib.iitta.gov.ua/>.

Сайт електронної бібліотеки містить актуальну статистичну інформацію стосовно власного функціонування [2]:

- загальні статистичні дані щодо інформаційних ресурсів ЕБ (кількісний та якісний склад ресурсів, динаміка їх зростання, розподіл ресурсів за визначеними критеріями);
- статистика за користувачами (кількісний склад за роками, розподіл за установами, тематикою та інше);
- статистика за використанням інформаційних ресурсів: статика завантаження сайту за часом; кількість відвідувань сайту; кількість читачів, які працюють з системою на даний час; ефективність використання ресурсів;
- персональна статистика стосовно кожного користувача (кількість відвідувань, кількість використаних ресурсів, кількісна характеристика наданих послуг);
- статистика ефективності функціонування системи (середня швидкість (час) доступу до сервера, середній час пошуку).

Програмне забезпечення EPrints дозволяє системі наукової ЕБ НАПН України визначити такі функціональні аспекти:

1. Перегляд - це передбачені можливості щодо перегляду розділів (підрозділів) бібліотеки, їхніх колекцій, елементів (наприклад, документів) та файлів, а також візуалізація окремих елементів та здійснення пошуку.
2. Керування версіями документу (історія)
3. Користувацький аспект - це передбачені функції щодо входу користувачів у систему (відповідно - виходу з системи), реєстрації нових користувачів, керування профілем користувача, функції відновлення втрачених (забутих) персональних даних користувача та зміна паролю.
4. Реєстрація користувачів.
5. Внесення (депозит) ресурсів - тут реалізовані функції, що відповідають за внесення нового ресурсу (об'єкту, документу) у систему ЕБ, визначення процесу внесення, або робочого процесу (workflow process), процедури виконання умов внесення, перегляду редактором та, нарешті, завантаження нових об'єктів безпосередньо до репозиторію ЕБ.

6. Адміністративний аспект - це функції керування самою системою, наприклад, створення, модифікація, вилучення розділів (підрозділів), колекцій, користувачів, груп користувачів, облікових записів користувачів, функцій авторизації.

7. Пошук інформаційних ресурсів.

Вміст сховища ЕБ може переглянути будь-хто, відкривши сайт бібліотеки - це мінімальні можливості користувача. Можна також підписуватися на списки розсилання, створювати збережені пошуки. Користувач-депонент - має права мінімального користувача та додатково за ним закріплена робоча область, куди він може завантажувати свої ресурси, заповнювати необхідні поля опису цих ресурсів та передавати їх до робочої області на розгляд, перед тим як ресурси завантажити до сховища ЕБ. Завдяки такій організації через робочі області, ресурс можна подавати на розгляд у кілька етапів, дані внесені раніше не втрачаються. Їх можна коригувати, видаляти та доповнювати.

Інформаційні ресурси розподіляються в сховищі за УДК ([Універсальна десяткова класифікація](#)) та підрозділами цього класифікатору [1].

Розробку дослідного зразка наукової ЕБ було здійснено на базі наукових інформаційних ресурсів Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. Досвід реалізації можливостей по створенню сховища ЕБ дозволить науковим установам НАПН України створювати власні розділи сховища та вносити інформаційні ресурси до ЕБ, задовольняючи вимоги і потреби користувачів наукового фонду бібліотеки [2]. Нині здійснюється науково-дослідна робота по вирішенню організаційних, методичних і технічних питань при проектуванні мережі електронних бібліотек наукових установ НАПН України, на базі яких передбачається проектування мережі: Інститут педагогіки, Інститут психології ім. Г.С. Костюка, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих, Інститут проблем виховання, Інститут спеціальної педагогіки, Інститут соціальної та політичної психології, Інститут вищої освіти, Інститут професійно-технічної освіти, Інститут обдарованої дитини, ДВНЗ "Університет менеджменту освіти", Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, Науково-методичний центр "Українська етнопедагогіка і народознавство", Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського.

Роботи з формування фонду сховища мережної бібліотеки слід здійснювати спільними зусиллями науковців та вчених наукових установ та навчальних закладів НАПН України на засадах взаємної зацікавленості [2].

Реалізація проекту створення мережної електронної бібліотеки НАПН України сприятиме активізації використання інтелектуальних надбань українських науковців у галузі педагогічних наук при вирішенні нагальних питань сьогодення, наданню працівникам освіти і науки актуальних та достовірних інформаційних ресурсів, які допоможуть виховати нове покоління освітян та науковців сучасного рівня, внесли вагомий внесок у розвиток вітчизняної та світової науки, формуванню позитивного іміджу української держави у світовому співтоваристві.

Список використаних джерел:

1. Савченко З. В., Реалізація функціональних можливостей системи наукової електронної бібліотеки НАПН України [Електронний ресурс] / З.В. Савченко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – №5 (25). – Режим доступу до журналу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>
2. Спірін О. М. Проектування системи електронних бібліотек наукових і навчальних закладів НАПН України [Електронний ресурс] / О. М. Спірін, В. М. Саух, В. А. Резніченко, О. В. Новицький // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – №6 (14). – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em14/emg.html>